

Stručni rad

Primljeno: 13. I. 2005.

Prihvaćeno: 10. XII. 2007.

UDK: 014.3"18/19":81"374

Katalog retrospektivne bibliografije članaka Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža: ustroj i povijest nastanka

Jasna Ivančić

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

SAŽETAK: U prilogu autorica govori o ustroju i povijesti nastanka Kataloga retrospektivne bibliografije članaka Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža u Zagrebu, pod vodstvom dr. Mate Ujevića. Ističe njegovu nemjerljivu kulturnu, znanstvenu i stručnu vrijednost pohranjenu u oko 8 000 000 bibliografskih kataloških listića, za razdoblje od kraja XVIII. st. do 1945. godine. Naglašava potrebu njegove zaštite i spominje njegovu elektroničku revitalizaciju.

Ključne riječi: *južnoslavenska periodika, periodička publikacija, članak, katalog, bibliografija, bibliografska jedinica, knjižnica, leksikografija, nazivlje, struka, Mate Ujević, Leksikografski zavod Miroslav Krleža u Zagrebu, Sveučilišna knjižnica u Zagrebu*

Katalog retrospektivne bibliografije članaka Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža u Zagrebu sadrži oko 8 000 000 kataloških listića na kojima su popisani članci iz periodičkih publikacija – novina, časopisa, zbornika i kalendara – od početka njihova objavljivanja u Južnih Slavena s kraja XVIII.² stoljeća, pa do 1945. godine. Na njima je zabilježen cjelokupni život toga razdoblja – kulturni, politički, znanstveni i umjetnički – koji se odvijao u više različitih državnih zajednica.

Potrebu za općom bibliografijom u Hrvata i prvu iskru te ideje moguće je prepoznati u autobiografskom zapisu dr. Mate Ujevića (1901–1967), u kojem on na sljedeći način opisuje stanje u kulturi i znanosti, nekoliko godina prije pokretanja

¹ Današnji je njezin naziv Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK), no u tekstu rabim naziv iz razdoblja o kojem pišem, dakle, pedesetim i šezdesetim godinama prošloga stoljeća.

² *Serbskija noviny povesednevnyja* [Beč], 1791. Popisano u Univerzitetskoj biblioteci u Beogradu; *Slavenno-serbskija vědomosti* [Beč], 1793. Popisano u Patrijaršijskoj biblioteci u Beogradu. Rukopisna zbirka Kataloga LZ Miroslav Krleža.

Hrvatske enciklopedije (1941–1945): »... radeći na našim srodnim pitanjima, opazio sam da **nemamo**³ ni najpotrebnijih **podataka o sebi** i da ne možemo uspješno suzbijati neprijateljsku propagandu, dok ne skupimo u jedno djelo sve što je potrebno znati o našim ljudima, zemlji, sadašnjosti i prošlosti.«⁴ Tu je misao djelomično ostvario⁵ uredivši i objavivši pet svezaka *Hrvatske enciklopedije* (1941–1945) i ravnajući Hrvatskim izdavačkim **bibliografskim zavodom** (HIBZ),⁶ koji je osnovan 1941. u Zagrebu, i iz čijeg se imena iščitavaju tragovi budućega velikog bibliografskog pothvata.

Ideja o općoj bibliografiji započinje se ostvarivati tek osnutkom *Leksikografskoga zavoda FNRJ* u Zagrebu, u jesen 1950. godine. Osnovna zadaća ovoga Zavoda bila je pokretanje i izdavanje *Enciklopedije Jugoslavije*, pa je odlučeno da se za potrebe toga izdanja izradi »bibliografska dokumentacija«.⁷ Onodobnim je leksikografima, napose dr. Mati Ujeviću⁸, potpuno jasno bilo da je kvalitetna **bibliografija** preduvjet i sustvarateljski čimbenik pouzdane **leksikografije** – leksikona i enciklopedija – ili, drugim riječima, infrastruktura budućim građevinama. O Ujevićevu odnosu prema bibliografiji napisala je dugogodišnja bibliografkinja i njegova suradnica Vjera Bonifačić: »Iako je u Zavodu obavljao niz značajnih i mnogovrsnih poslova, on se djelu bibliografije intimno u sebi najviše priklanjao. Radio je na tom poslu neprekidno od prvoga dana dolaska u Zavod sve do svoje prerane smrti.«⁹ Glavna urednica *Bibliografije muzike* Marija Kuntarić (1929–1999), o razlozima pokretanja rada na bibliografiji članaka, piše: »Znanstveni radnici, angažirani na izradi tih velikih znanstvenih projekata Zavoda mogli su, uz mnogo truda i dosta teškoća utvrditi, što je o nekim osobama, problemima ili pojavama zabilježeno u zasebnim djelima i znanstvenim radovima, ali ni uz najbolju volju nisu mogli doznati sve što je objavljeno u dnevnicima, revijama i stručnim časopisima. (...) Tako je nastao fond informacija bez kojega bi pionirski rad na prvom izdanju Enciklopedije Jugoslavije, pa i drugih zavodskih edicija, bio neizvediv.«¹⁰

³ Istaknula J. I.

⁴ M. Ujević. »Moramo pokrenuti našu narodnu enciklopediju. (Ulomak iz rukopisne ostavštine).« U: *O stotoj obljetnici rođenja Mate Ujevića. 1901–2001*. Imotski, MH, 2001., str. 19–21.

⁵ D. Sečić. »Doprinos Mate Ujevića razvoju hrvatske bibliografije.« *Vjesnik bibliotekara hrvatske*, 47(2004), 3/4, str. 15–24.

⁶ J. Bratulić. »Mate Ujević (1901–1967).« U: *O stotoj obljetnici rođenja Mate Ujevića. 1901–2001*. Imotski, MH, 2001., str. 3–8.

⁷ *Enciklopedijska izdanja Leksikografskog zavoda FNRJ*. Zagreb [1953], str. 1.

⁸ N. Bašić. »Opus Herculanum bibliographicum.« U: *O stotoj obljetnici rođenja Mate Ujevića. 1901–2001*. Imotski, MH, 2001., str. 3–8.

⁹ V. Bonifačić. »Dr. Mate Ujević.« *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 13 (1967), 1/2, 60–61.

¹⁰ M. Kuntarić. »Bibliografija. 70 hiljada intelektualnih vibracija.« *Oko*, 8 (1980) 229, str. 9.

Ubrzo se shvatilo da bi izradba takve bibliografije za samo jedno zavodsko izdanje bio vrlo skup i nedovoljno iskorišten posao, pa je uprava Zavoda odlučila pristupiti popisivanju južnoslavenske periodike, bez obzira na **jezik i mjesto** objavljivanja, što je uključivalo i iseljenički periodički tisak.¹¹ Popisivati se započelo u studenom 1950. godine,¹² međutim, za stvaranje respektabilne bibliografije članaka, današnjim rječnikom rečeno – baze podataka – kao osnove budućim zavodskim izdanjima, moralo se poraditi na izobrazbi osoba uključenih u taj golemi projekt.

Glavni voditelj i organizator posla dr. Mate Ujević potpisuje 6. siječnja 1951. okružnicu¹³ u kojoj se obraća **popisivačima, revizorima I., revizorima II., redaktorima i lektorima**. Iz nje se također vidi da je popisivanje u tijeku, jer se popisivači pozivaju neka »... prestanu popisivati, bez obzira koliko su do sada popisali« i neka »...dostave svome revizoru popis časopisa koje su obradili«, »...revizori neka pregledaju od svakog popisivača barem po jednu bilježnicu... neka podnesu izvještaj dr. Ujeviću ... navodeći one pogreške, u kojima popisivač češće griješi«, nadalje, neka »...**revizori II.**¹⁴ pregledaju od svakoga **revizora I.** barem 3 bilježnice, kako bi se mogle opaziti pogreške, koje eventualno revizori čine kod revizije popisa«, i na kraju doznajemo da će se održati »grupne konferencije na kojima će **redaktori** ili revizori upozoriti **popisivače** na njihove pogreške i dati upute za daljnji rad«. Sljedećom okružnicom¹⁵ izvješćuje se o tečaju za »suradnike Bibliografske kartoteke« održanom između 22. i 27. siječnja 1951. u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a već idućom¹⁶ o *Rasporedu usmenih vježbi suradnika Bibliografske kartoteke* – njih stotinu i troje i još rukom dopisanih dvadeset i troje. Kao voditelji vježbi navedeni su Eva Verona, Jelka Mišić, Mate Ujević, Branka Hergešić i Šime Jurić, dakle, onodobna najistaknutija imena hrvatskoga bibliotekarstva, bibliografije i leksikografije. Koliku je važnost uprava Zavoda, s Krležom i dr. Ujevićem na čelu, pridavala bibliografiji, vidi se i iz knjižice od 110 stranica maloga formata, izdanja koje »ima strogo interni karakter«.¹⁷ Bibliografiji¹⁸ je posvećeno 29 stranica, gotovo trećina knjižice, što nije posve nevažan podatak. Ovdje se prvi put spominje da će ova bibliografija, osim za

¹¹ *Analizirani Leksikografskoga zavoda FNRJ. Građa za bibliografiju jugoslavenske periodike*. Zagreb, 1955., str. 442.

¹² *Knjiga posjeta*. [Rukopisni uvod iz 1953. Stranice nepaginirane]. Arhiv LZ Miroslav Krleža.

¹³ *Okružnica suradnicima bibliografske kartoteke Leksikografskog zavoda FNRJ od 6. I. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krleža.

¹⁴ Istaknula J. I.

¹⁵ *Okružnica br. 3 od 2. II. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krleža.

¹⁶ *Okružnica br. 4 od 9. II. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krleža.

¹⁷ *Priručnik Leksikografskoga zavoda FNRJ*. Zagreb 1952., str. 3.

¹⁸ *Isto* [Poglavlja]: Redakcija bibliografije članaka, rasprava i književnih priloga, str. 8; Bibliografija članaka, rasprava i književnih priloga, str. 23–24 i str. 36–60.

potrebe Zavoda, biti »pristupačnom našoj javnosti«¹⁹ i obrazlažu se načela izbora naslova periodičkih publikacija, kojih je u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pronađeno više od 4000. Iz III. poglavlja knjižice doznaje se da se popisuju:²⁰

1. izvorni potpisani i anonimni **književni prilozi** i prijevodi kojima je poznat autor te anonimni strani tekstovi, koje je preveo ugledniji naš književnik;

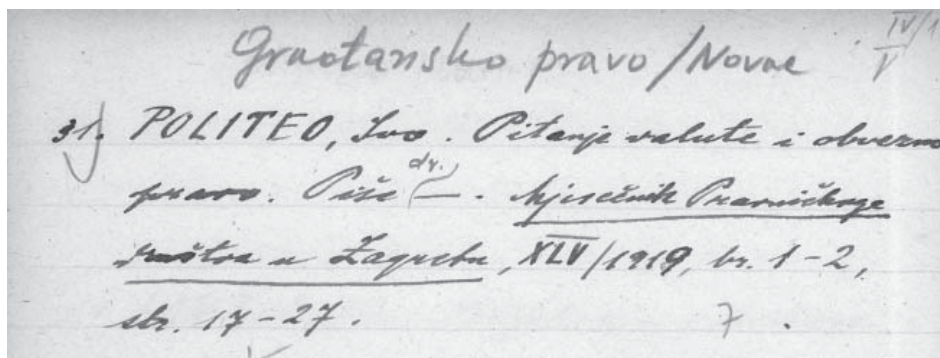
2. **znanstveni članci**;

3. **politički članci**;

4. **prikazi, ocjene i kritike** književnih ili znanstvenih djela, ako donose samostalan sud i važnije podatke o djelu;

5. **bilješke i svaštice**, samo ako je u njima koji važan podatak;

6. **ilustracije** vezane uz tekst uvijek se navode uz bibliografsku jedinicu, a samostalne ilustracije samo ako su reprodukcije djela »naših umjetnika, portreti naših ljudi, slike naših krajeva«.

Rukopisna bibliografska jedinica popisana u Zagrebu /
/ Manuscript bibliographic unit registered in Zagreb

U istom poglavlju pod podnaslovom *Popisivanje*²¹ potanko je opisano što je:

1. **opis** bibliografske jedinice (prilog 1);

2. tko je **autor** članka općenito, koga se sve smatra autorom, koliko je važno točno utvrđivanje oblika autorova imena i prezimena i s kakvim se sve poteškoćama susreće bibliograf pri njegovu utvrđivanju, napose ako je autor potpisan inicijalima, šifrom ili pseudonimom;

¹⁹ Isto, str. 23.

²⁰ Isto, str. 36–38.

²¹ Isto, str. 38–60.

3. na koje se sve načine bilježi **naslov** i **podnaslov** članka, podatak o **prevoditelju**, ili eventualna **posveta**;

4. kako se bilježe podatci o **ilustracijama**, **notama** i sl.;

5. kakvih sve i koliko mogućnosti ima pri popisivanju **naslova** periodičke publikacije, **godišta**, **godine**, **serije**, **sveska**, **knjige**, **broja**, **stranice**;

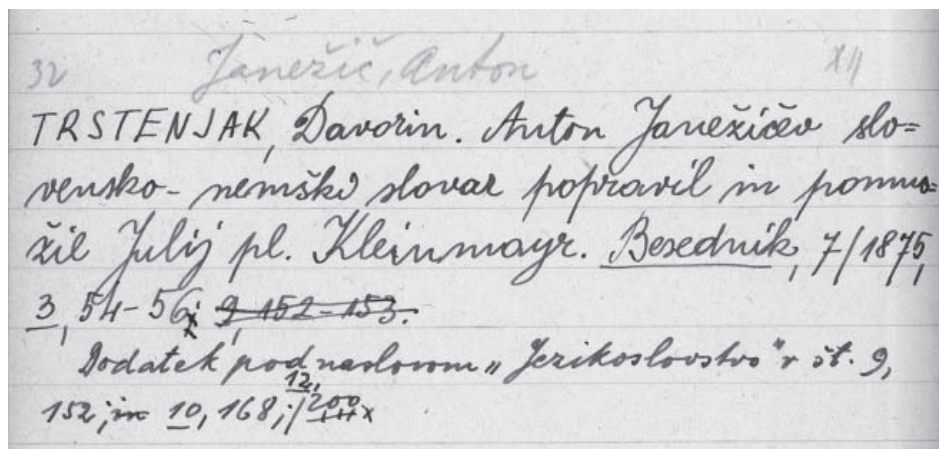
6. kako se bilježi podatak o **pismu** kojim je članak otisnut;

7. kako se stvara i što sve mora sadržavati **bilješka** bibliografske jedinice;

8. kako se bibliografska jedinica raspoređuje prema Rasporedu struka u jednu ili više **struka**, jednu ili više **podstruka** (prilog 2);

9. što sve može biti predmetnom oznakom ili **predmetnikom** (prilog 3) i kako se ona uspostavlja kao:

- osoba
- ime naroda
- ime države i ostala zemljopisna imena
- kulturne i znanstvene ustanove i društva
- povijesno, gospodarsko, pravno, filozofsko, teološko, političko, pomorsko, znanstveno, medicinsko, književno, glazbeno, kazališno, likovno i športsko nazivlje.

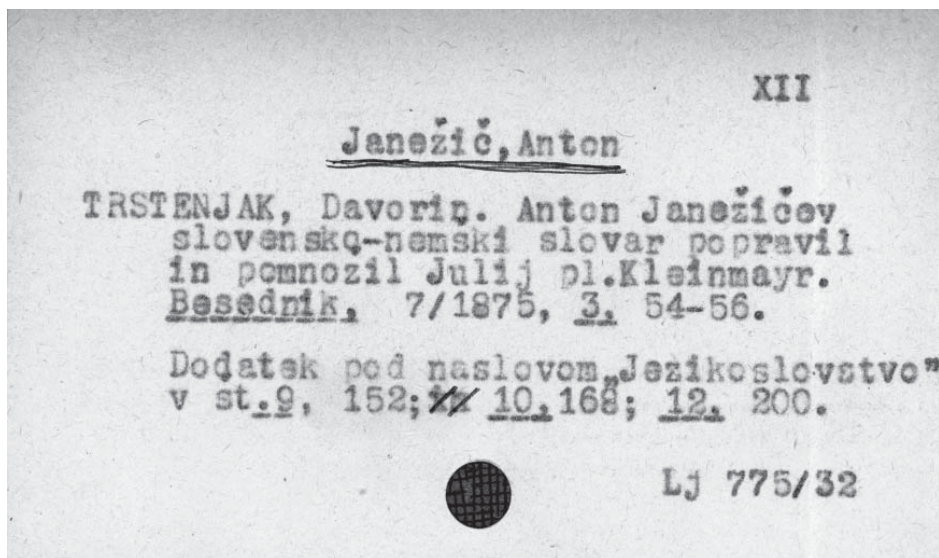

Rukopisna bibliografska jedinica popisana u Ljubljani /
/ Manuscript bibliographic unit registered in Ljubljana

Nakon izobrazbe i dobivanja potanko razrađenih uputa, oko 700 **popisivača** popisivalo je u 775 sveučilišnih i specijaliziranih knjižnica (narodnih, gradskih, fakultetskih, školskih, bankarskih, opservatorijskih, direkcijских, kazališnih, komitetskih, muzejskih, bogoslovskih, samostanskih, arhivskih, kliničkih, sudskih, po-

ljodjelskih).²² Popisivalo se u obične školske bilježnice, u Zavodu poznate **teke**, koje danas tvrdo ukoričene u 2388 debelih svezaka tvore neizmjerljivo vrijednu rukopisnu zbirku Kataloga (prilog 4, 5).

U Zagrebu, u najvećem popisivačkom središtu, popisivalo je oko 130 osoba kojima je i upućena *Obavijest popisivačima*²³ »(...) Zbog velikog broja popisivača, i da ne bi došlo do poremetnje normalnog rada u Sveučilišnoj knjižnici, popisivači **penzioneri** i sva ostala **lica, koja nisu u službi**,²⁴ neka popisuju (...) samo prije podne. Ostali neka popisuju poslijepodne. Oni, koji su dobili na obrađivanje zbornike, neka (...) obrađuju doma.« Ustrojena su još dva veća popisivačka središta – u Ljubljani (prilog 5) i Beogradu – te niz manjih: u Dubrovniku, Puli, Rijeci, Splitu, Zadru, Novom Sadu, Sarajevu, Skoplju i Subotici.²⁵ Na taj je način djelomično popisano oko 12 500, potanko oko 6000 naslova periodičkih publikacija, a oko 100 000 autora članaka prošlo je svoje mjesto u Katalogu.²⁶

Bibliografska jedinica iz **predmetnoga** kataloga popisana u Ljubljani /
/ Bibliographic unit from the **subject** catalogue registered in Ljubljana

²² *Anali Leksikografskoga zavoda FNRJ. Građa za bibliografiju jugoslavenske periodike*. Zagreb, 1955., str. 423–440.

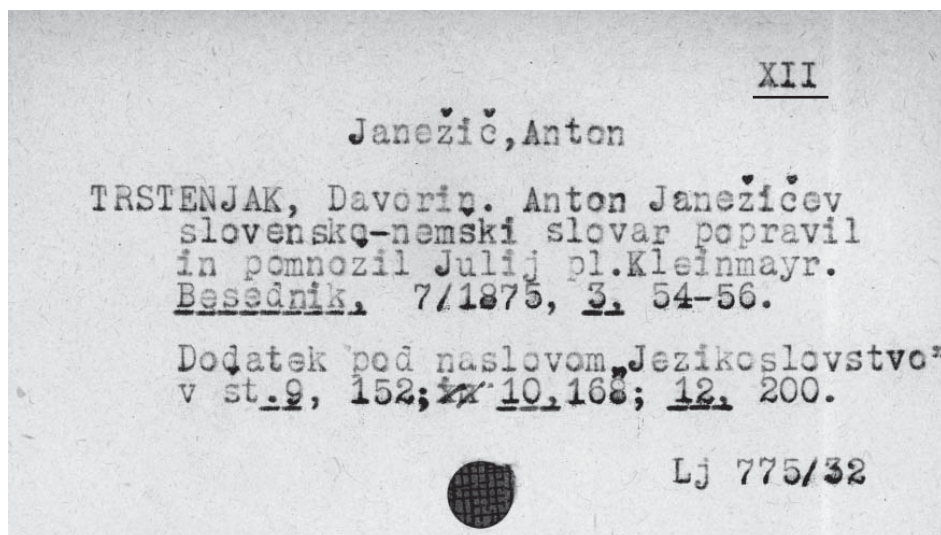
²³ *Okružnica br. 5 od 21. II. 1951*. Arhiv LZ Miroslav Krleža.

²⁴ Istaknula J. I.

²⁵ *Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova*. Zagreb, LZ FNRJ, 1956., knj. I. str. VII.

²⁶ M. Ujević. *Bibliographie rétrospective des études, des articles et des belles-lettres parus dans la presse périodique yougoslave*. Zagreb, LZ FNRJ, 1957., str. 6.

Popunjene bilježnice pregledavao je najprije **I. revizor**, potom **II. revizor** koji je članke **ostručavao** prema *Rasporedu struka za bibliografsku kartoteku Leksikografskoga zavoda FNRJ i Jadranskog instituta J. A.*,²⁷ poslije preimenovanoga u *Raspored struka za Katalog retrospektivne bibliografije članaka* (prilog 6).

Bibliografska jedinica iz **stručnoga** kataloga popisana u Ljubljani /
/ Bibliographic unit from the **fields of knowledge** catalogue registered in Ljubljana

Sustav po kojem su složene **XLIV** struke i **102** podstruke manje je uspješan dio cijeloga projekta. Prema današnjim mjerilima nedovoljno je logičan i neprecizno izrađen, pomiješane su razine nadređenih i podređenih pojmova, ali s obzirom na to da je ustrojen šest godina prije nego što je u nas preveden prvi priručnik *Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK)*,²⁸ valja ga cijeniti kao onodobnu znatnu inovaciju, koja je omogućivala i olakšavala usustavljivanje bibliografske građe po strukama. Danas *Raspored struka* može izgledati nespretnim i nedorečenim, ali je svoju funkciju uspješno obavio.

Za potrebe ovoga rada proučena je **XXIX.** struka **Medicina i higijena** (prilog 6). Podijeljena je u 22 podstruke pa se tako:

- pod brojem 6 nalazi **Interna**,
- pod brojem 7 **Tuberkuloza**, jedna od **Zaraznih bolesti** koje su klasificirane pod brojem 16,

²⁷ *Prilog Okružnice br. 4 od 9. II. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krleža.

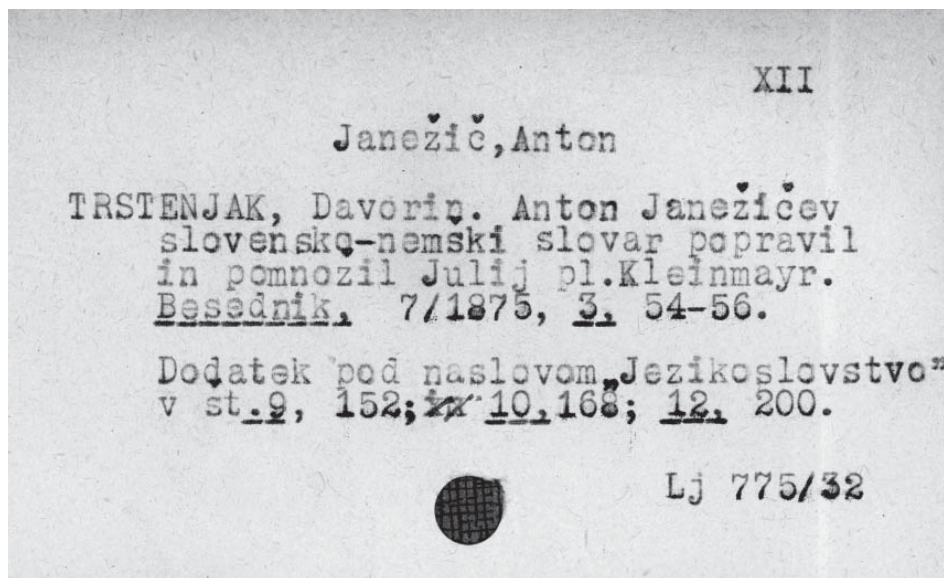
²⁸ *Univerzalna decimalna klasifikacija (skraćeni izvod).* [Prema potpunom njemačkom izdanju UDK izradio Alfred Leitner]. Zagreb 1957.

- pod brojem 8 **Fizikalna terapija**, a nema Fizikalne medicine,
- pod brojem 16 **Zarazne su bolesti**, a Bolesti nema,
- pod brojem 19 je samo **Higijena**, iako je ona već spomenuta u struci uz **Medicinu**
- i pod brojem 20 je **Pomorska higijena**.

Trostruko opetovanje **higijene** i stavljanje **tuberkuloze** u podstruku izvan zaraznih bolesti, a u istu razinu s **anatomijom**, **pedijatrijom** i **kirurgijom**, može se smatrati odrazom i posljedicom vremena u kojem je *Raspored struka* nastao.

Pregledane bilježnice išle su na **prijepis**, a broj kopija pojedine bibliografske jedinice – na listiću dimenzija 12,4 cm × 7,4 cm – ovisio je o broju predmetnica proizšlih iz članka te broju struka i podstruka kojima je članak ostručen (prilozi 1, 2, 3).

Sljedeća faza posla bilo je **kolacioniranje**, tj. uspoređivanje prepisanoga teksta na listiću s prijepisom u bilježnici. Listići su potom razvrstavani u tri velike cjeline koje danas tvore tri posebna kataloga: osnovni **autorski katalog** s oko 2 200 000 listića te **predmetni** i **stručni katalog**, svaki s po oko 2 400 000 listića. Ako se zna da svaki listić, tj. članak, u osnovnom **autorskom katalogu** skriva najmanje 5 podataka, a gornja je granica prilično neodrediva, vrlo je lako izračunati da **Katalog retrospektivne bibliografije članka** sadržava najmanje 11 000 000 podataka.

Bibliografska jedinica iz **autorskoga** kataloga popisana u Ljubljani /
/ Bibliographic unit from the **author** catalogue registered in Ljubljana

Završna faza posla bilo je **abecediranje i ulaganje**, a obavljali su je ulagači. Na *Pregledu ulagača za Bibliografiju*²⁹ 28 je imena, a iz satnice se njihove vidi da se svaki dan ulagalo od 7 do 20 sati. Iz odabira riječi **ulagači i ulaganje**, umjesto npr. slagari i slaganje ili sortiranje, također je moguće iščitati poruku o velikoj vrijednosti Kataloga. Bio je to zahtjevan posao koji je tražio veliku preciznost, jer jednom krivo uloženi listić zauvijek bi bio izgubljen među milijunima drugih. Među ulagačima su i imena Vjere Bićanić, Bože Šurine i Olge Maruševski, kasnijih uglednih redaktorica i urednica zavodskih izdanja, što je znakom da se temeljno obilježje leksikografskoga umijeća – razdvojba pojmovlja – stjecalo višegodišnjim bibliografskim radom. U svakom od triju kataloga – **autorskom, predmetnom i stručnom** – listići su ulagani po drugom načelu, koje je uvijek uključivalo i abecedu (prilozi 1, 2, 3). Proces stvaranja kataloga završio je u proljeće 1953.,³⁰ a potom se pristupilo uređivanju bibliografske građe za planiranih 25–30 bibliografskih svezaka, od kojih je ostvareno 17.³¹

Bibliografski podatci iz Kataloga ugrađivani su u sva prva zavodska izdanja, napose ona koja imaju bibliografsku sastavnicu, a posredno i kasnija. Najuočljiviji rezultat toga velikoga posla 17 je knjiga *Bibliografije rasprava i članaka* objavljenih u razdoblju od 1956. do 2004. godine. U njima su na 11 758 stranica velikoga formata objavljene 383 542 bibliografske jedinice, što je tek oko 15% cjelokupne bibliografske građe Kataloga. Dakle, najznatniji dio te dragocjene građe još uvijek nije stavljen u svoju punu funkciju. O redakcijskim poslovima na bibliografskoj građi M. Kuntarić, prva žena glavna urednica u Zavodu, kaže: »Redakcijsko oblikovanje bibliografskih izdanja složen je znanstveni posao. Kod svake jedinice treba utvrditi točan naslov publikacije, godište i broj. Mnogi su naime časopisi mijenjali naslove, izlazili neredovito s manjim ili većim prekidima. Kod jedinica s fonetski pisanim stranim imenima treba pronaći prava imena u etimološkom obliku. Treba potražiti originalne naslove prevedenih ili prikazanih djela. Mnogo snalažljivosti, znanja, akribije i vještine, a često i vremena, traži dešifriranje inicijala, razrješavanje pseudonima i šifara autora. Još je zamršeniji postupak kod pronalaženja pisaca anonimnih članaka, premda su njihovi autori često vrlo poznati kulturni radnici. (...) Takav rad, koji se temelji na znanstvenom ispitivanju svake bibliografske jedinice, osigurava našim bibliografskim izdanjima objektivno-znanstveni karakter i trajnu znanstvenu vrijednost.«³²

U svim knjigama – osim u 15., 16. i 17. – objavljeni su članci koji su tiskani u periodičkim publikacijama do 1941., a ne do 1945. godine, do koje su popisani i uvršteni

²⁹ *Pregled ulagača za bibliografiju od 12. X. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krlježa.

³⁰ M. Kuntarić. *Bibliografija. 70 hiljada znanstvenih vibracija.* *Oko*, 8 (1980) 229, str. 9.

³¹ M. Ujević. *Bibliographie rétrospective des études, des articles et des belles-lettres parus dans la presse périodique yougoslave.* Zagreb, LZ FNRJ, 1957., str. 6.

³² M. Kuntarić. »Bibliografija. 70 hiljada znanstvenih vibracija.« *Oko*, 8 (1980) 229, str. 9.

u Katalog. Tako je odlučila uprava Zavoda kako bi zaštitila pojedine živuće autore od režima, koji je u to vrijeme još drastično proganjao i zatvarao neistomišljenike. Knjiga 15, *Bibliografija Miroslava Krleže*,³³ obuhvaća razdoblje od 1914. do 1993., odnosno 1996. godine, a knjige 16. i 17. *Bibliografija rasprava i članaka*. Kazalište obuhvaća razdoblje od 1826. do 1945. godine.

Prvih 7 knjiga *Bibliografije rasprava, članaka i književnih radova*³⁴ kao glavni urednici uređuju dr. Mate Ujević i Ivo Horvat; 1., 5. i 6. knjigu dr. Ujević, 3. i 7. I. Horvat. U 2. knjizi dr. Ujević nije potpisan, ali je jasno da ju je on uredio, jer 2. knjiga čini cjelinu s prvom, što potvrđuje i kontinuitet brojeva bibliografskih jedinica. Prvi dio 4. knjige uredio je I. Horvat, a drugi dio iste knjige M. Ujević. Nadnaslov je 8. do 12. knjige *Bibliografija rasprava i članaka. Historija*.³⁵ Osmu knjigu potpisuje dr. Mate Ujević, 9. i 10. dr. Slavko Batušić, a 11. Ivo Horvat. Dvanaesta knjiga niza posvećena je likovnoj umjetnosti, a glavno uredništvo povjereno je dr. Slavku Batušiću.³⁶ Glazbu obrađenu u 13. i 14. knjizi uredila je Marija Kuntarić.³⁷ Jedina knjiga koja se sadržajno i metodološki razlikuje od ostalih *Bibliografija je Miroslava Krleže*,³⁸ koju je uredio mr. Velimir Visković, a nastala je kao dodatak dvosveščanoj personalnoj enciklopediji *Krležijani*. Umjetnički bibliografski ciklus zaključile su posljednje dvije knjige o kazalištu,³⁹ pod glavnim uredništvom dr. Borisa Senkera. U njima je obradba struke najtemeljitija, što dokazuje i vrlo precizno i razgranato razrađeno predmetno kazalo, o kojem akademik Nikola Batušić kaže: »Jest da je Bibliografski katalog Leksikograf-

³³ Uvodna napomena u: *Bibliografija Miroslava Krleže*. Zagreb, LZ Miroslav Krleža, 1999., str. 1; str. 211.

³⁴ **Knjiga 1.** I. Nauka o književnosti. *Književnost općenito. Teorija književnosti. Usporedna književnost. Historija jugoslavenskih književnosti A–K*. Zagreb, LZ FNRJ, 1956; **Knjiga 2.** I. Nauka o književnosti. *Historija jugoslavenskih književnosti L–Ž*. Zagreb, LZ FNRJ, 1957; **Knjiga 3.** I. Nauka o književnosti. *Historija stranih književnosti*. Zagreb, LZ FNRJ, 1959; **Knjiga 4.** I. Nauka o književnosti. *Književne periodičke publikacije. Historija narodne književnosti. Književna društva. II. Jugoslavenska književnost. Poezija A–F*. Zagreb, LZ FNRJ, 1959; **Knjiga 5.** II. Jugoslavenska književnost. *Poezija G–Lj*. Zagreb, LZ FNRJ, 1960; **Knjiga 6.** II. Jugoslavenska književnost. *Poezija M–R*. Zagreb, LZ FNRJ, 1961; **Knjiga 7.** II. Jugoslavenska književnost. *Poezija S–Ž. III. Strana književnost. Poezija*. Zagreb, JLZ, 1963.

³⁵ **Knjiga 8.** IV. *Historija. Historija općenito, pomoćne historijske nauke, arheologija, dokumenti, grada. A–O*. Zagreb, JLZ, 1965; **Knjiga 9.** IV. *Historija. Historija općenito, pomoćne historijske nauke, arheologija, dokumenti grada. Ore–Žv*. Zagreb, JLZ, 1970; **Knjiga 10.** *Historija. Historija općenito, pomoćne historijske nauke, arheologija, dokumenti, grada. Predmetni indeks knjige 8 i 9*. Zagreb, JLZ, 1973; **Knjiga 11.** IV. *Historija. Historija jugoslavenskih naroda*. Zagreb, JLZ, 1968.

³⁶ **Knjiga 12.** V. *Likovne umjetnosti*. Zagreb, JLZ, 1977.

³⁷ **Knjiga 13.** VI. *Bibliografija rasprava i članaka. Muzika. A–R*. Zagreb, JLZ, 1984; **Knjiga 14.** VI. *Bibliografija rasprava i članaka. Muzika. S–Ž. Indeksi*. Zagreb, JLZ, 1986.

³⁸ **Knjiga 15.** *Bibliografija Miroslava Krleže*. Zagreb, LZ Miroslav Krleža, 1999.

³⁹ **Knjige 16. i 17.** *Bibliografija rasprava i članaka. Kazalište u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1826–1945. A–Ž; Kazala*. Zagreb, LZ Miroslav Krleža, 2004.

skoga zavoda Miroslav Krleža glavnome za ovo izdanje, jest da su imali u prethodnim retrospektivnim bibliografijama ovoga Zavoda uzor i mjeru polazišta, ali kada je riječ o kazalištu, u ovoj su ediciji, naspram sličnih prethodnih, posebice u drugoj knjizi, provedene neke inovacije koje bitno pridonose *intrigantnosti*, dakle, i čitkosti naizgled beživotnih brojka i podataka.⁴⁰ Svih 17 knjiga opremljeno je predmetnim i autorskim kazalima te kazalom inicijala, šifara i pseudonima, a najopremljenija je posljednja, 17. knjiga, koja osim predmetnoga ima još 5 kazala: kazalo šifara i pseudonima, neutvrđenih autora, suautora, priopćitelja i popis periodike.

Drugi izravni rezultat bibliografskoga popisivanja periodičkih publikacija i stvaranja Kataloga tri su sveska *Analiza Leksikografskoga zavoda FNRJ*⁴¹ koje je, također, uredio dr. Mate Ujević, a objavljeni su 1955. i 1956. godine. Prvi je put u Hrvata usustavljeno pomorsko nazivlje, potom su popisani toponimi zapadne Istre, Cresa i Lošinja te sakupljeni i uređeni naslovi južnoslavenskih periodičkih publikacija.

Potrebno je spomenuti još i katalog razriješenih pseudonima, šifara i inicijala, koji također ima vrlo veliku vrijednost. Popisivači, revizori i, poslije, redaktori, dobri poznavatelji periodičke građe iz različitih struka i različitih autora, uspješno su otkrivali skrivena autorstva i svjedočili to svojim potpisom. Taj katalog nije posebno uređivan i dopunjavan, osim građe objavljene u kazalima 17 knjiga *Bibliografije rasprava i članaka*. Pohranjen je u Zavodu, u 32 kartonske kutije.

I u temeljima kapitalne zavodske edicije, koja je zadržala »osnovni istraživački i znanstveni smjer«⁴² – *Hrvatskoga biografskoga leksikona*⁴³ – ugrađen je Katalog retrospektivne bibliografije članaka. Na karticama njegova abecedarija – za osobe i razdoblje koje pokriva Katalog – zabilježen je broj bibliografskih jedinica pronađenih u autorskom i predmetnom katalogu, iza kojih su potom slijedila istraživanja, tj. otvaranje novih bibliografskih jedinica do konačnoga »zatvaranja« životopisa i djelatnosti pojedinih osoba. Iz **autorskoga** se **kataloga** vidi djelatnost osobe, a iz **predmetnoga** njezina recepcija u vremenu i određenoj sredini. Na prijedlog Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža i potporom Ministarstva znanosti i tehnologije Republike Hrvatske pokrenut je 2001. godine projekt Hrvatska bio-bibliografska baština, a u njezinu sklopu zbornik *Biobibliographica*. Projekt je to u okviru redakcije

⁴⁰ N. Batušić. »Bibliografija rasprava i članaka. Kazalište u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1826–1945.« [Tekst govora održanoga na predstavljanju 16. i 17. knjige bibliografskoga niza u LZ Miroslav Krleža, 24. XI. 2004.] Arhiv LZ Miroslav Krleža.

⁴¹ **Svezak I.** *Grada za pomorsku terminologiju*. Zagreb, LZ FNRJ, 1955; **Svezak II.** *Grada za bibliografiju jugoslavenske periodike*. Zagreb, LZ FNRJ, 1955; **Svezak III.** *Toponimika zapadne Istre, Cresa i Lošinja*. Zagreb, LZ FNRJ, 1956.

⁴² *Biobibliographica*. Zbornik znanstveno-istraživačkoga projekta Hrvatska bio-bibliografska baština. Zagreb, LZ Miroslav Krleža, 2003. Svezak I. str. 7.

⁴³ *Hrvatski biografski leksikon*. HBL. Zagreb, LZ Miroslav Krleža, 1983–2005–, knj. 1–6–.

Hrvatskoga biografskoga leksikona, stoga nije preuzetno reći da je Katalog i za ovo izdanje izvor s kojega se polazi u daljnja istraživanja.

O pristupačnosti Kataloga javnosti svjedoče *Knjiga posjeta*⁴⁴ i početkom 2002. godine uvedeni *Godišnji prijavni listovi*.⁴⁵ U *Knjizi posjeta* bilježe se posjetitelji od 1967. do 2001. godine. U njoj su zanimljivi pozitivni komentari i zahvale korisnika Kataloga, mnogih naših i stranih znanstvenika i umjetnika, čija su se imena poslije zatekla na stranicama zavodskih izdanja – kao natuknice. Broja im se ne zna, a među ostalima su potpisani: književni povjesničar Jakša Ravlić, književnik Vladislav Kušan, pjesnik i teolog Ivan Golub, književnica Ljerka Matutinović, povjesničarka Mirjana Gross, teolog i prevoditelj *Biblije* Jerko Fućak, muzikolog Miho Demović, a ima i potpisnika iz Moskve, Bukurešta, Budimpešte, Praga, Bratislave, Edinburgha, Stanforda, Kine i dr. Unatoč tomu, Katalog je vrlo rijetko citiran u znanstvenim radovima, pa je široj znanstvenoj javnosti slabije poznat.⁴⁶ Pokušalo se toj pojavi doskočiti uvođenjem *Godišnjih prijavnih listova*, na kojima posjetitelj potpisuje izjavu o citiranju neobjavljene kataloške građe. Tijekom 2004. godine pedeset su tri posjetitelja različitih struka – od znanstvenih novaka do sveučilišnih profesora – istraživala katalošku građu. Nerijetke su i pismene zamolbe znanstvenika s različitih fakulteta, instituta i zavoda za fotokopiranje – od nekoliko stotina do nekoliko tisuća bibliografskih jedinica. Zbog dotrajalosti listića pribjegava se prepisivanju, jer mikrofilmska kopija Kataloga – snimljena tijekom 1992. godine i pohranjena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici – teško je uporabljiva. Posljednjih su godina na zagrebačkom⁴⁷ i ljubljanskom⁴⁸ sveučilištu obranjena dva diplomska rada s temom o Katalogu retrospektivne bibliografije članaka i o Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža.

Pisalo se već o potrebi skeniranja Kataloga i njegova stavljanja na internetsku mrežu kako bi postao dostupan javnosti.⁴⁹ Početkom 2007. pristupilo se digitalizaciji Autorskoga kataloga i Kataloga pseudonima i šifara pa su danas dostupni i pretra-

⁴⁴ *Knjiga posjeta*. [Rukopisni uvod iz 1953. Posjetitelji upisivani od 1967. do 2001]. Arhiv LZ Miroslav Krleža.

⁴⁵ Ispunjavaju ih i potpisuju posjetitelji, čuvaju se u prostoriji Kataloga retrospektivne bibliografije članaka LZ Miroslav Krleža.

⁴⁶ F. Hameršak. »Jerko Iljadica, Hrvatski biografski leksikon i hrvatska margina u XX. stoljeću.« U: *Biobibliographica*, Zagreb, LZ Miroslav Krleža, 2003., str. 45–68.

⁴⁷ A. Milinković. *Bibliografski katalog Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža*. Zagreb, 2001. Arhiv Kataloga LZ Miroslav Krleža.

⁴⁸ M. Kostrić. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. Ljubljana, 2004. Arhiv Kataloga LZ Miroslav Krleža.

⁴⁹ N. Bašić. »Opus Herculaneum bibliographicum.« U: *O stotoj obljetnici Mate Ujevića. 1901–2001*. Imotski, MH, 2001., str. 49–51.

živi na zavodskim unutarmrežnim stranicama. U tijeku je upisivanje predmetnica u bazu podataka s listića iz Predmetnoga kataloga što će omogućiti pretraživanje po ključnim riječima (predmetnicama), izlučenima još pri popisivanju bibliografskih jedinica. Osim po autorima i predmetnicama (ključnim riječima) kao dosad, pretraživanje bi svakako trebalo omogućiti po naslovu i kronologiji periodičkih publikacija.

I na kraju, tko su bili popisivači? Posebna je to i vrlo zanimljiva tema u koju se dublje može zaroniti samo uz pomoć zavodske arhivske građe. Letimično zavarivanje npr. u *HBL*⁵⁰ otkriva nam tko je bio prvi čovjek s popisa popisivača: Kurt **Allnoch**⁵¹ (1887–1965), potomak plemićke obitelji Allnoch Edelstadski, nasljednik i dioničar Tvorcnice štapova u Bregani. Popisivao je uglavnom periodiku objavljenu na njemačkoj gotici. Na tom su popisu još i imena ljudi kao što je Branko **Andres** (1911–1988),⁵² doktor prava, financijski i gospodarski stručnjak, član Redakcije bibliografije,⁵³ potom Marko **Bauer** (1885–1965), ekonomist i stručnjak za socijalno zakonodavstvo, i dr. Mladen **Jiroušek** (1914–2005), urednik Redakcije bibliografije⁵⁴ i tajnik *Enciklopedije Jugoslavije* u JLZ-u⁵⁵. Bili su to obrazovani ljudi, koji su zdušno tih poslijeratnih godina popisivali članke za honorar od 7 dinara⁵⁶ po bibliografskoj jedinici, pritom vjerojatno osjećali zahvalnost što im je omogućen i taj posao, jer, prisjetimo se, bilo je među njima i »lica koja nisu u službi«.⁵⁷ Naraštaj je to intelektualaca koji je, vremenu i prilikama usprkos, znao organizirati skupljanje i obradbu te goleme bibliografske građe, a mi bismo danas, u neusporedivo boljim i lakšim životnim uvjetima, trebali **samo sačuvati** tu iznimno vrijednu i u svijetu jedinstvenu⁵⁸ kulturnu baštinu. Uz pomoć suvremene tehnologije i kvalitetnih računalnih programa, potrebno ju je **revitalizirati** i učiniti pristupačnijom novim mladim naraštajima znanstvenika. A krhke, požutjele listiće s dušom – još uvijek »čuvane« u 2720 drvenih ladica – trebalo bi pohraniti u odgovarajuće vatrootporne pretince i zaštititi ih poput spomenika nulte kategorije.

⁵⁰ *Hrvatski biografski leksikon. HBL.* Zagreb, JLZ, 1983. Knj. I.

⁵¹ *Okružnica br. 4 od 9. II. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krleža.

⁵² Hrvatski osobnik, Thesaurus – središnja informatička baza podataka LZ Miroslav Krleža.

⁵³ *Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova.* Zagreb, LZ FNRJ, 1956., knj. I. str. XI.

⁵⁴ Isto.

⁵⁵ Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb.

⁵⁶ *Okružnica br. 6 od 16. IV. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krleža. Za usporedbu, cijena dnevnih novina 1951. *Vjesnika* i *Politike* bila je 2 dinara, a *Narodnoga lista* 5 dinara.

⁵⁷ *Okružnica br. 5 od 21. II. 1951.* Arhiv LZ Miroslav Krleža.

⁵⁸ C. Jelavich. »The importance of the Leksikografski zavod to the Scholar.« *Slavic Review*, 21 (1962) 2, str. 330–335.

IZVORI I LITERATURA

- Arhiv Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, Zagreb.
Katalog retrospektivne bibliografije članaka Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, Zagreb.
Rukopisna zbirka Kataloga Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, Zagreb.
M. Ujević: *Bibliographie rétrospective des études, des articles et des belles-lettres parus dans la presse périodique yougoslave*. Zagreb, LZ FNRJ, 1957.
C. Jelavich: »The importance of the Leksikografski zavod to the Scholar.« *Slavic Review*, 21 (1962) 2, str. 330–335.
V. Bonifačić. »Dr. Mate Ujević.« *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 13 (1967), 1/2, 60–61.
M. Kuntarić: Bibliografija. 70 hiljada intelektualnih vibracija. *Oko*. 8 (1980) 229, str. 9.
N. Bašić: »Opus Herculanum bibliographicum.« U: *O stotoj obljetnici rođenja Mate Ujevića. 1901–2001*. Imotski, MH, 2001., str. 49–51.
J. Bratulić: »Mate Ujević. (1901–1967).« U: *O stotoj obljetnici rođenja Mate Ujevića. 1901–2001*. Imotski, MH, 2001., str. 3–8.
M. Švab: *Katalog bibliografije (periodike) Leksikografskog zavoda kao preduvjet ostvarenja nakladničkog programa Zavoda 1950–1971*. [2001; 3 kartice teksta]. Arhiv LZ Miroslav Krleža.
M. Ujević: »Moramo pokrenuti našu narodnu enciklopediju.« (Autobiografski zapis Mate Ujevića. Ulomak iz rukopisne ostavštine. Naslov priređivačev.) U: *O stotoj obljetnici rođenja Mate Ujevića. 1901–2001*. Imotski, MH, 2001., 19–21.
F. Hameršak: Jerko Iljadic, Hrvatski biografski leksikon i hrvatska margina u XX. stoljeću. U: *Biobibliographica*. Zagreb, LZ Miroslav Krleža 2003., str. 45–68.
N. Batušić. Bibliografija rasprava i članaka. Kazalište u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1826–1945. [Tekst govora održanoga na predstavljanju 16. i 17. knjige bibliografskoga niza u LZ Miroslav Krleža, 24. XI. 2004.] Arhiv LZ Miroslav Krleža.
D. Sečić. Doprinos Mate Ujevića razvoju hrvatske bibliografije. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 47(2004), 3/4, str. 15–24.

THE MIROSLAV KRLEŽA LEXICOGRAPHIC INSTITUTE RETROSPECTIVE BIBLIOGRAPHY OF ARTICLES CATALOGUE: ITS STRUCTURE AND HISTORY

Jasna Ivančić

The Miroslav Krleža Lexicographic Institute, Zagreb

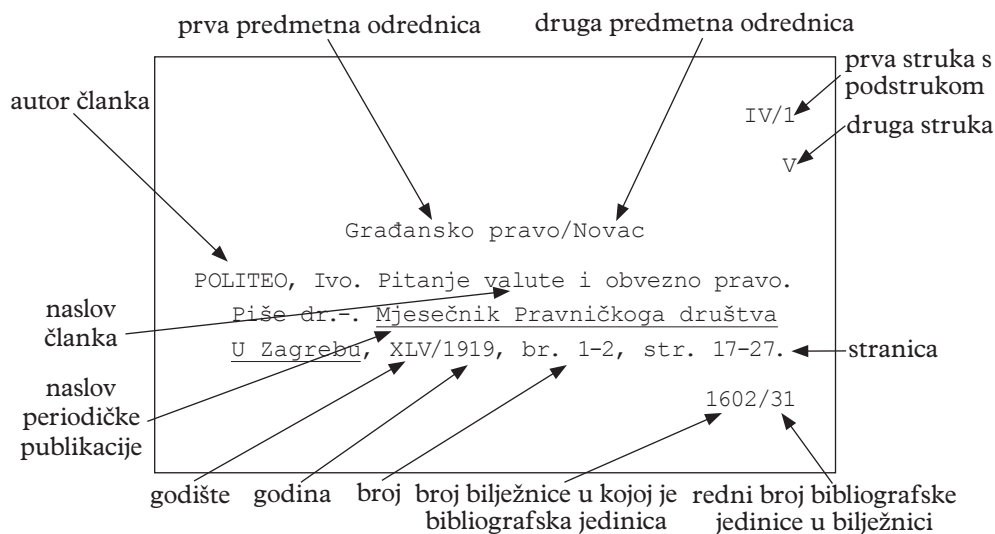
SUMMARY: In this paper the author has presented the history of establishment, development and structure of The Miroslav Krleža Lexicographic Institute Retrospective Bibliography of Articles Catalogue (RBC) in Zagreb. The RBC evolved following the design and editorship of Dr. Mate Ujević. The author has presented its unique and undiminished cultural, scientific and artistic value as well as its competent performance. The Catalogue stores about 8 000 000 bibliographical index cards and covers the period from the end of 18th century to 1945. The author stresses the essential need to protect and consequently revitalize the RBC in electronic media. In this way we will be able to preserve this exceptional monument of Croatian national heritage.

Keywords: southslavic periodical, periodic publication, article, catalogue, bibliography, bibliographic card, library, lexicography, naming list, Mate Ujević, The Miroslav Krleža Lexicographic Institute, Zagreb, National and University Library in Zagreb

PRILOG 1 / APPENDIX 1

Bibliografska jedinica u **autorskom** katalogu / / Bibliographic unit in the **author** catalogue

nalazi se na jednom mjestu: abecedirana pod Politeo, Ivo

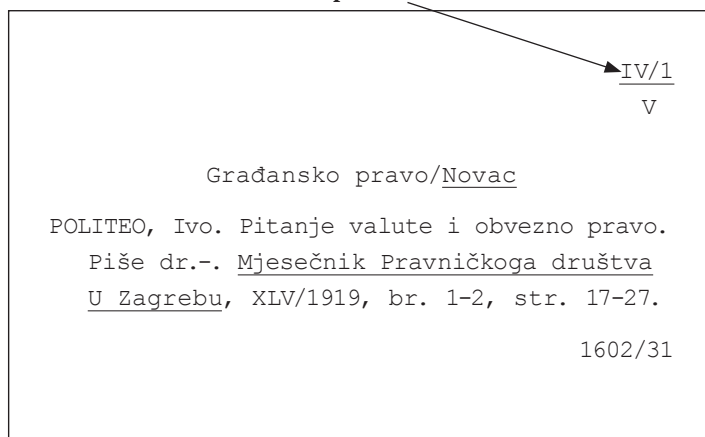

PRILOG 2 / APPENDIX 2

Bibliografska jedinica u **stručnom** katalogu / / Bibliographic unit in the **fields of knowledge** catalogue

u ovom se slučaju nalazi na dva mjesta, inače to ovisi o broju struka i podstruka kojima je članak ostručen:

uložena pod struku **IV. Politička ekonomija. Ekonomska politika. Financije** i podstruktu **1. Općenito.**

uložena pod struku **V. Pravo. Sudstvo. Uprava. Zakonodavstvo.**
Međunarodne pravne ustanove. Međunarodni ugovori.

IV/1
V

Građansko pravo/Novac

POLITEO, Ivo. Pitanje valute i obvezno pravo.
Piše dr.-. Mjesečnik Pravničkoga društva
U Zagrebu, XLV/1919, br. 1-2, str. 17-27.

1602/31

PRILOG 3 / APPENDIX 3

Bibliografska jedinica u **predmetnom** katalogu /
/ Bibliographic unit in the **subject** catalogue

u ovom se slučaju nalazi na **dva** mjesta, inače to ovisi o broju predmetnica izvučenih iz članka:

abecedirana
pod
predmetnicom
građansko
pravo

IV/1
V

Građansko pravo/Novac

POLITEO, Ivo. Pitanje valute i obvezno pravo.
Piše dr.-. Mjesečnik Pravničkoga društva
U Zagrebu, XLV/1919, br. 1-2, str. 17-27.

1602/31

abecedirana
pod
predmetnicom
novac

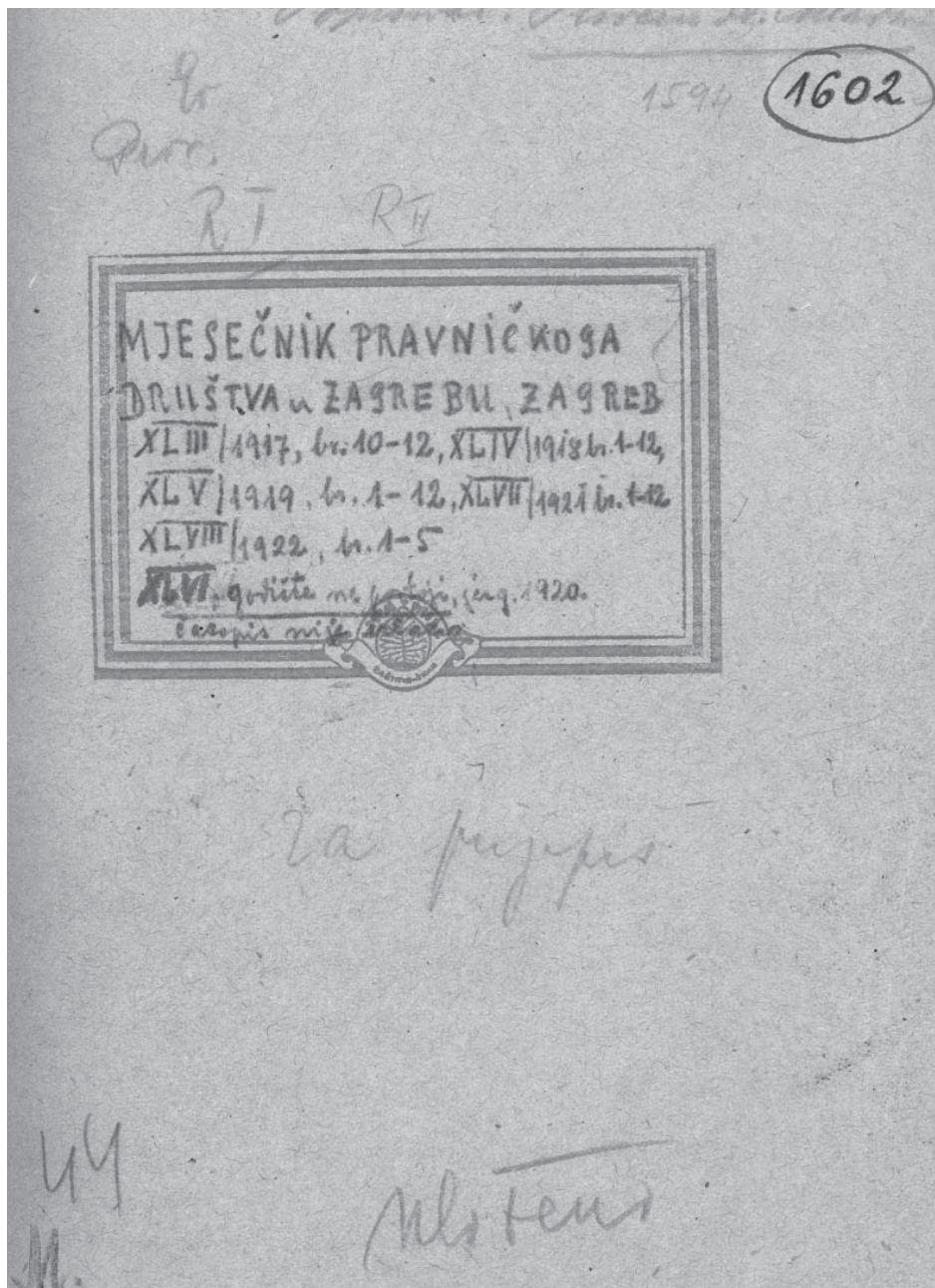
IV/1
V

Građansko pravo/Novac

POLITEO, Ivo. Pitanje valute i obvezno pravo.
Piše dr.-. Mjesečnik Pravničkoga društva
U Zagrebu, XLV/1919, br. 1-2, str. 17-27.

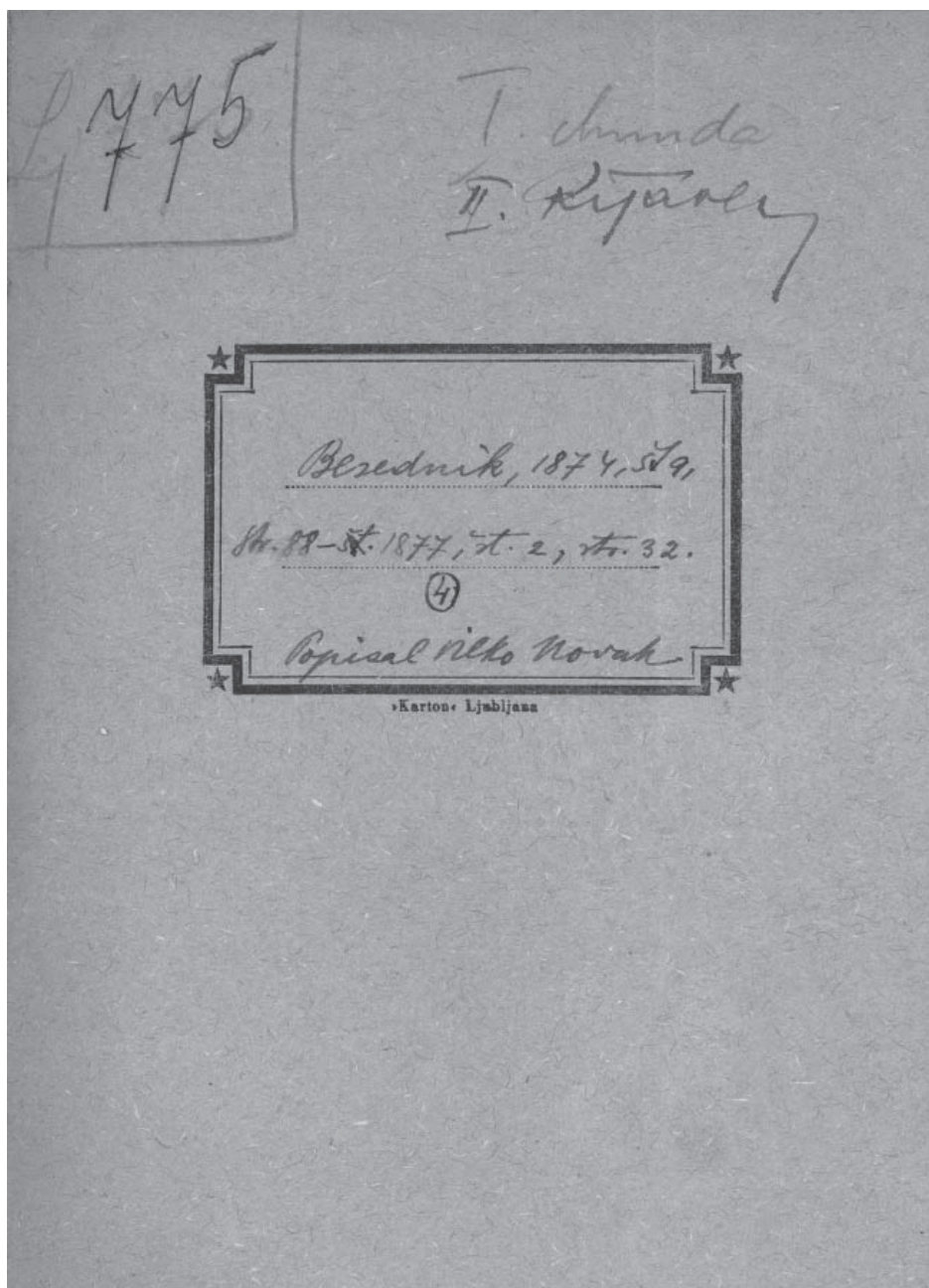
1602/31

PRILOG 4 / APPENDIX 4

Naslovnica zagrebačke bilježnice iz rukopisne zbirke /
/ Cover of the Zagreb notebook from the collection of manuscripts

PRILOG 5 / APPENDIX 5

Naslovnica ljubljanske bilježnice iz rukopisne zbirke /
/ Cover of the Ljubljana notebook from the collection of manuscripts

PRILOG 6 / APPENDIX 6

Raspored struka za katalog retrospektivne bibliografije članaka /
/ Arrangement of articles by fields of knowledge in the retrospective bibliography
of articles catalogue

- I. Članci općega karaktera. Bibliotekarstvo. Novinarstvo. Knjižarstvo. Pismo. Nakladništvo. Čitaonice.
- II. .Filozofija. Psihologija.
- III. Sociologija. Socijalna skrb.
- IV. Politička ekonomija. Ekonomska politika. Financije.
 - 1. Općenito.
 - 2. Ekonomika pomorstva.
 - 3. Ekonomika našega obalnog pojasa.
- V. Pravo. Sudstvo. Uprava. Zakonodavstvo. Međunarodne pravne ustanove. Međunarodni ugovori.
- VI. Društvene ustanove.
 - 1. Političke ustanove i stranke.
 - 2. Vjersko-crkvene ustanove, vjere uopće (teologija), sekte.
 - 3. Sindikati.
 - 4. Kulturno-prosvjetne, naučne, književne i umjetničke ustanove.
 - 5. Pomorska udruženja.
- VII. Vojništvo
- VIII. Historijske nauke.
 - 0. Historija općenito (historiografija, bibliografija itd.).
 - 1. Arheologija i prethistorija.
 - 2. Pomoćne historijske nauke.
 - 3. Kulturna historija.
 - 4. Politička historija.
 - 5. Diplomacija.
 - 6. Crkvena povijest.
 - 7. Prikazi historijskih ličnosti.
- IX. Oslobodilačka borba naroda Jugoslavije.
- X. Politički odnosi i problemi.
 - 1. Općenito.
 - 2. Političko-ekonomski odnosi na Jadranu.
- XI. Prosvjeta i odgoj.
 - 1. Opća prosvjetna pitanja.
 - 2. Pedagogija i školstvo.
 - 3. Narodno prosvjeđivanje.

- XII. Filologija.
- XIII. Književnost općenito. Kritika. Povijest književnosti.
 - 1. Književnost općenito.
 - 2. Prikazi jugoslavenskih književnika.
 - 3. Prikazi djela jugoslavenskih književnika.
 - 4. Prikazi slavenskih književnika i njihovih djela.
 - 5. Prikazi književnika i književnih djela ostalih naroda.
 - 6. Prikazi naših časopisa.
 - 7. Prikazivanje narodne književnosti.
- XIV. Jugoslavenske književnosti.
 - 1. Poezija.
 - 2. Romani. Pripovijesti.
 - 3. Eseji. Memoari. Putopisi. Pisma književnika.
 - 4. Drama.
 - 5. Narodna poezija.
 - 6. Narodne pripovijesti.
 - 7. Poslovice i zagonetke – narodne.
- XV. Slavenske književnosti.
 - 1. Poezija.
 - 2. Romani. Pripovijesti.
 - 3. Eseji. Memoari. Putopisi. Dramska književnost.
- XVI. Književnost neslavenskih naroda.
 - 1. Poezija.
 - 2. Proza. Dramska književnost.
- XVII. Umjetnost općenito. Povijest umjetnosti. Likovne umjetnosti.
- XVIII. Muzika.
- XIX. Kazalište. Film. Artistika (cirkus).
- XX. Radiofonija. Radiotehnika.
- XXI. Matematika.
- XXII. Prirodne nauke općenito.
- XXIII. Fizika.
- XXIV. Kemija.
- XXV. Mineralogija. Paleontologija. Geologija.
- XXVI. Astronomija, geofizika i sl.
 - 1. Astronomija.
 - 2. Geofizika.
 - 3. Geodezija.
 - 4. Meteorologija i klimatologija.
- XXVII. Biologija. Fiziologija. Botanika. Zoologija.

- XXVIII. Geografija i srodne nauke.
1. Geografija općenito.
 2. Regionalna geografija.
 3. Etnografija, etnologija i mitologija.
 4. Antropologija.
 5. Iseljeništvo.
 6. Oceanografija.
 7. Kretanje stanovništva na području Jugoslavije.
- XXIX. Medicina i higijena.
1. Medicina općenito. Povijest medicine.
 2. Fiziologija.
 3. Anatomija.
 4. Farmakologija i farmakoterapija.
 5. Bakteriologija.
 6. Interna.
 7. Tuberkuloza.
 8. Fizikalna terapija.
 9. Pedijatrija.
 10. Neurologija. Psihijatrija.
 11. Kirurgija.
 12. Dermatologija. Venerologija.
 13. Otorinolaringologija.
 14. Oftalmologija.
 15. Ginekologija. Porodništvo.
 16. Zarazne bolesti.
 17. Rendgenologija.
 18. Medicina rada.
 19. Higijena.
 20. Pomorska higijena.
 21. Zubarstvo.
 22. Ortopedija.
- XXX. Veterinarska medicina.
- XXXI. Farmacija.
1. Općenito.
 2. Farmakognozija.
 3. Farmaceutska kemija.
 4. Farmaceutski preparati.
- XXXII. Tehnika.
1. Općenito.
 2. Tehnologija.
 3. Arhitektura i građevinarstvo.
 4. Strojstvo.

- 5. Elektrotehnika. Radiotehnika.
- 6. Aeronautika.
- XXXIII. Industrija i obrt.
 - 1. Općenito.
 - 2. Drvena industrija.
 - 3. Građevna poduzeća.
 - 4. Prehrambena industrija.
 - 5. Kemijska industrija.
 - 6. Tekstilna industrija.
 - 7. Teška industrija.
 - 8. Zanatstvo (produktivno i uslužno).
- XXXIV. Rudarstvo. Goriva.
- XXXV. Gospodarstvo.
 - 1. Općenito. Pedologija. Agrokemija.
 - 2. Ratarstvo. Povrtlarstvo. Industrijske biljke.
 - 3. Voćarstvo. Južne kulture.
 - 4. Vinogradarstvo. Vinarstvo.
 - 5. Stočarstvo. Sitno stočarstvo (Peradarstvo). Mljekarstvo.
 - 6. Pčelarstvo. Svilarstvo.
 - 7. Poljoprivredni alati. Poljoprivredni strojevi.
- XXXVI. Šumarstvo.
- XXXVII. Fitopatologija. Obrana bilja.
- XXXVIII. Zadrugarstvo.
- XXXIX. Trgovina. Promet. Turizam.
- XL. Organizacija i poslovanje privrednih poduzeća.
- XLI. Pomorstvo i riječno brodarstvo.
 - 1. Općenito. Brodogradnja. Brod i brodska oprema.
 - 2. Brodsko strojarstvo. Elektrotehnika na brodovima.
 - 3. Luke i veze luka s pozadinom.
 - 4. Navigacija.
 - 5. Trgovačka mornarica.
 - 6. Unutrašnja plovidba.
 - 7. Ratna mornarica.
 - a) općenito
 - b) strategija i taktika
 - c) oružje
- XLII. Fiskultura. Sport.
- XLIII. Filatelija.
- XLIV. Fotografija.